

Proč se Ptákem roku 2012 stal právě tetřev hlušec?

Jan Plesník

Česká společnost ornitologická vyhlašuje Ptákem roku nejčastěji široce rozšířené, z pohledu ochrany přírody významné druhy, k jejichž ochraně může přispět úplně každý. „Letošní vítěz“ – tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*) se z uvedeného zažitého a osvědčeného schématu poněkud vymyká.

Majestátnou, kdysi poměrně hojně se vyskytující lovnou zvěř lidé zatlačili jen do několika málo pohoří. Tetřev se tak v současnosti vyskytuje pouze ojediněle v Krkonoších, Krušných horách, Českém lese, Jesenících a v Moravskoslezských Beskydech, zatímco více než 90 % populace osidluje Šumavu. Početnost největšího zástupce hrabavých zde vzrostla ze 157 jedinců zjištěných v době jeho proslulého a působivého jarního toku v roce 1995 na současných 300 kusů.

Protože se tetřev vyznačuje značně vyhraněnými nároky na prostředí a upřednostňuje rozsáhlá souvislá a málo dotčená území, bývá oprávněně považován za ukazatele poměrně zdravého jehličnatého lesa. Organismy, které výskytem, početností a některými charakteristikami bionomie, kupř. úspěšností rozmnožování či chováním, napovídají o stavu prostředí, označujeme jako indikační neboli indikátorové druhy.

Příčin, které vedly k dramatickému snížení početnosti tetřeva hlušce nejen na území České republiky, ale i v řadě dalších horských oblastí našeho kontinentu mimo severský jehličnatý les (tajgu), najdeme hned několik. Patří mezi ně především nevhodné lesnické hospodaření, rozpad velkých lesních celků na menší

Tetřev hlušec se vyznačuje nápadnou pohlavní dvojtvárností (sexuálním dimorfismem). Samec dosahuje velikosti krocana a průměrné hmotnosti 4,8 kg.

Tetřeví slepice bývá výrazně menší a nenápadněji zbarvená než kohout.

Obě fotografie Josef Hlášek

(fragmentace), přímé rušení lidmi, znečištění ovzduší, zejména kyselá deště, překážky, např. špatně rozeznatelné oplocenky z drátěného pletiva, chránící mladé stromky před okusem býložravci, nebo lana lanovek, ptačí či savčí predátoři či konkurence ze strany jelenů. Zdá se, že dopad některých ohrožujících činitelů na tetřeva hlušce se projeví výrazněji v již narušeném prostředí. Jindy má úbytek tetřeva na svědomí na první pohled přehlédnutelný faktor. Málokdo tušil, že prudký pokles početnosti reliktní tetřeví populace na severozápadě Španělska zapříčinil sběr jmelí, jehož obliba jako symbolu Vánoc pronikla z anglosaských či německy mluvících zemí na Pyrenejský poloostrov teprve v 60. letech 20. století.

Další přežití tetřeva hlušce v ČR závisí na osudu poslední životaschopné populace druhu osidlující národní park Šumava. Tetřevi si oblíbili místa s vývratěmi, tlejícím dřevem, zmlazením i s několik metrů vysokými smrky. Přitom jen 17 % z cel-

kové rozlohy národních parků Šumava a Bavorský les poskytuje tetřevovi vhodné prostředí.

Kampaň *Tetřev hlušec – pták roku 2012* podpořila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Vojenské lesy a statky ČR, s. p., Českomoravská myslivecká jednota, Klub ekologické výchovy, Ochrana fauny ČR a ORNIS Muzea Komenského v Přerově. Výpravnou brožuru přibližující bionomii a ochranu druhu lze zdarma získat na adrese: Česká společnost ornitologická, Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5–Smíchov, tel./fax 274 866 700, e-mail csob@birdlife.cz nebo si ji stáhnout na adrese http://bigfiles.birdlife.cz/Ptak_roku_2012.pdf.

Autor je poradcem ředitele AOPK ČR

Téměř všichni tetřevi hlušci upřednostňují na Šumavě polohy nad 1 000 m. n. m.

Foto Alois Pavlíčko

SUMMARY

Why the Western Capercaillie Has Been Declared in the Czech Republic as the Bird of the Year 2012?

The Czech Society for Ornithology (CSO), in collaboration with other partners including the Nature Conservation Agency of the Czech Republic, declared the Western Capercaillie (*Tetrao urogallus*) as the

Bird of the Year 2012. More than 90% of the Capercaillie population inhabiting the Czech Republic is harboured by the Šumava/Bohemian Forest Mts. The rest of the national population is substantially fragmented in a few mountains: some of them are inhabited by individual birds. Therefore, the only viable population of the relatively robust bird, renowned for its mating display has been preserved in the Šumava/Bohemian Forest Mts. National Park. Consequently, the Capercaillie survival in the Czech Republic strongly depends on nature management in the largest Central European forest.

Nový areál Mladečských jeskyní

Drahomíra Coufalová

V rámci zahájení hlavní turistické sezony byl 2. dubna 2012 slavnostně otevřen nový vstupní areál a expozice Mladečských jeskyní. Rozsáhlou a náročnou rekonstrukcí, kterou v září 2010 zahájil současný provozovatel Správa jeskyní ČR, byl architektonicky cennému objektu navrácen jeho původní historický vzhled z období počátku minulého století a zároveň bylo vybudováno nové zázemí pro provoz i návštěvníky. V rekonstruované budově je umístěna aktualizovaná vstupní část expozice cromagnonského člověka.

Mladečský kras představuje nevelké území devonských vápenců s krasovými jevy v okolí obce Mladeč, asi 4 km západně od Litovle v CHKO Litovelské Pomoraví. Nejznámějším krasovým jevem jsou zde světově známé Mladečské jeskyně, mimořádně významná archeologická a paleontologická lokalita, objevená v letech 1824–1828 během otvorky lomu pro těžbu vápence na stavbu silnice z Olomouce do Mohelnice.

V roce 1911 zakoupila jeskyně od vlastníka pozemků Aloise Nevrlého Krajinská muzejní společnost v Litovli a na počátku 20. století zde postavila turistickou budovu ve stylu známého slovenského architekta Dušana Jurkoviče. Budova dosud neprošla žádnou větší rekonstrukcí, převážně v padesátých a sedmdesátých letech 20. století však byla „vylepšena“ vesměs necitlivě provedenými dostavbami.

V rámci rozsáhlé rekonstrukce byly odstraněny všechny dostavby a přístavby, které znehodnocovaly původní vstupní objekt hrázdné budovy z roku 1918. Na přístupovém schodišti bylo odbouráno obvodové kamenné zdivo původní dílny včetně stropu, který sloužil jako terasa před vstupem do jeskyně, byla provedena výměna dřevěných trámů za ocelové prvky mezi prvním a druhým nadzemním podlažím. Dostavba sociálního zařízení, bytu správce a provozního zázemí